

Μετά το 1975 οι περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες διόρθωσαν τις μακροοικονομικές ανισορροπίες που προκάλεσε η πρώτη ενεργειακή κρίση στην οικονομία τους. Στην Ελλάδα τέτοια προσαρμογή δεν έγινε. Ούτε έγινε προσπάθεια να αντιμετωπισθούν οι διαρθρωτικές αδυναμίες που είχαν σωρευθεί από μία ταχύρυθμη μεν αλλά στρεβλή οικονομική ανάπτυξη. Αντίθετα, συνεχίστηκε μια πολιτική που στηριζόταν κατά κύριο λόγο, στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και στις επενδύσεις στις κατοικίες.

Η δεύτερη ενεργειακή κρίση το 1979 όξυνε τα προβλήματα. Στην Ελλάδα πάλι δεν έγινε προσαρμογή, τουναντίον, στην περίοδο 1979-81 συνεχίστηκε μια πολιτική φυγής με αποτέλεσμα την περαιτέρω πτώση των επενδύσεων και την αύξηση της κατανάλωσης.

Η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ στο τέλος του 1981 έδωσε προτεραιότητα στην άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων που είχαν σωρευθεί επί σειρά δεκαετιών. Η αναβολή όμως της προσαρμογής δεν μπορούσε να συνεχισθεί. Ελλείμματα της τάξης του 2,4 και 3,3 δισ. δολάρια στις εξωτερικές συναλλαγές της χώρας το 1984 και 1985 οδήγησαν σε δυσβάστακτη αύξηση του εξωτερικού χρέους. Η διατήρηση του πληθωρισμού γύρω στο 20% σήμαινε συνεχή απώλεια εξωτερικών αγορών και ενίσχυση του φαύλου κύκλου υποτίμησης-πληθωρισμού-υποτίμησης. Σήμερα ο κάθε Έλληνας πληρώνει στο εξωτερικό 40.000 δρχ. περίπου για να εξυπηρετηθεί το εξωτερικό χρέος. Γι' αυτό και τον Οκτώβρη του 1985 η Κυβέρνηση προχώρησε στην αναγκαία προσαρμογή με το διετές σταθεροποιητικό πρόγραμμα.

Η σταθεροποίηση αποβλέπει να μειώσει το εξωτερικό έλλειμμα και τον πληθωρισμό και έτσι, σε συνδυασμό με μια σειρά από διαρθρωτικές βελτιώσεις, να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για υγιή οικονομική ανάπτυξη. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται είναι ο συνδυασμός της συναλλαγματικής με την εισοδηματική πολιτική, που διαφυλάσσει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, καθώς και δημοσιονομική και νομισματική πολιτική με στόχο τον περιορισμό των ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα και έλεγχο της ρευστότητας της οικονομίας.

Οι εξελίξεις του 1986 δείχνουν καθαρά ότι η πορεία της οικονομίας έχει τεθεί προς την επιθυμητή κατεύθυνση.

Τα δύο βασικά προβλήματα που το πρόγραμμα σταθεροποίησης είχε να αντιμετωπίσει ήταν ο πληθωρισμός και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Για τον πληθωρισμό θέσαμε στόχο ποσοστό 16% από την αρχή ως το τέλος του 1986, σε σχέση με το 25% του 1985. Για το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών του ισοζυγίου πληρωμών θέσαμε στόχο 1,7 δισ. δολάρια το 1986, έναντι ελλείμματος 3,3 δισ. δολλαρίων του 1985.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι οδηγηθήκαμε κοντά στους στόχους μας, τόσο σ' εκείνον του 16% για τον πληθωρισμό όσο και στο στόχο του 1,7 δισ. δολλαρίων για το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών. Είναι σημαντικό ότι η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και η μείωση των ελλειμμάτων κατά το 1986 έγινε χωρίς αύξηση της ανεργίας (αντίθετα, με μικρή μείωση) και με αύξηση του Α.Ε.Π. κατά μισή περίπου ποσοστιαία μονάδα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ 1987

Το περιβάλλον μέσα στο οποίο κινείται, δρα και αναπτύσσεται μια χώρα επηρεάζει αποφασιστικά τις εσωτερικές οικονομικές εξελίξεις. Οι περιορισμοί του διεθνούς περιβάλλοντος είναι ακόμα πιο έντονοι, όταν πρόκειται για μια μικρή ανοικτή οικονομία, όπως η ελληνική. Οι χώρες του ΟΟΣΑ έχουν μπει σε φάση βραδείας αλλά σταθερής οικονομικής μεγέθυνσης με πολύ χαμηλούς ρυθμούς πληθωρισμού. Η πραγματικότητα αυτή μας υποχρεώνει να δώσουμε πρωταρχική σημασία στην καταπολέμηση του πληθωρισμού, προκειμένου να αποφύγουμε διορθωτικές παρεμβάσεις με συνεχείς διολισθήσεις ή υποτιμήσεις του εθνικού νομίσματος. Πρέπει να καταπολεμήσουμε τον πληθωρισμό και να μπούμε όσο γίνεται γρηγορότερα σε μία φάση ανάκαμψης, διότι στην αντίθετη περίπτωση το τεχνολογικό χάσμα μεταξύ της χώρας μας και των ανταγωνιστριών χωρών θα διευρύνεται, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση της χώρας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Είναι γνωστό, ότι επενδύσεις και σύγχρονη τεχνολογία αλληλεξαρτώνται και ότι για να μπορέσουμε να κερδίσουμε μια καλύτερη θέση στη διεθνή αγορά, θα πρέπει να αυξήσουμε το μερίδιο των επενδύσεων

στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Η αύξηση των επενδύσεων θα αποτελεί μία πολύ πιο εύκολη υπόθεση απ'ότι σήμερα, εάν διορθωθούν οι ανισορροπίες που χαρακτηρίζουν την ελληνική οικονομία, εάν φτάσουμε στο σημείο, όπου :

- (α) Ο πληθωρισμός πλησιάζει το μέσο όρο των χωρών της ΕΟΚ.
- (β) Το έλλειμμα του δημοσίου τομέα, ως ποσοστό στο Α.Ε.Π., σταθεροποιηθεί σε μονοψήφιο αριθμό.
- (γ) Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών είναι τόσο, ώστε να χρηματοδοτείται με την αυτόνομη εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων (εξισορροποιητικός δανεισμός μηδέν).

Οι παραπάνω κατευθύνσεις αποτελούν και τους βασικούς άξονες της οικονομικής μας πολιτικής για το 1987.

Πιο αναλυτικά :

Οι στόχοι μας για το 1987 είναι :

- (1) Συγκράτηση της αύξησης του Δ.Τ.Κ. μεταξύ Δεκεμβρίου 1986 και Δεκεμβρίου 1987 στο 10%.
- (2) Μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στα 1.250, ώστε να πλησιάσουμε το ύψος της αυτόνομης εισροής κεφαλαίων από το εξωτερικό (1-1,2 δισ. δολάρια).
- (3) Μείωση του ελλείμματος του δημόσιου τομέα, ως ποσοστό στο Α.Ε.Π., κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες, ώστε να απελευθερωθούν πόροι που θα μπορούν να διατεθούν για την επέκταση των εξαγωγών μας και την υποκατάσταση των εισαγωγών μας, συμβάλλοντας έτσι στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών.

Για την επιτυχία των παραπάνω στόχων, τα μέσα οικονομικής πολιτικής που θα χρησιμοποιήσουμε, είναι :

- (α) Ο Προϋπολογισμός. Όπως αναπτύχθηκε διεξοδικά, συνεχίζεται η προσπάθεια μείωσης των δαπανών, αύξηση των εσόδων και διακαίτερης κατανομής του φορολογικού βάρους.
- (β) Η εισοδηματική πολιτική. Η ίδια εισοδηματική πολιτική που εφαρμόστηκε και κατά το 1986. Η συνέχιση της περιοριστικής εισοδηματικής πολιτικής είναι, παρ'όλο το κοινωνικό κόστος

που συνεπάγεται, επιβεβλημένη. Κάθε αύξηση των χρηματικών εισοδημάτων σε υψηλότερο επίπεδο από εκείνο που έχει τεθεί ως στόχος για τον πληθωρισμό, θα επιδράσει αρνητικά τόσο στον πληθωρισμό όσο και στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Η αύξηση θα επιβαρύνει το κόστος παραγωγής και στο βαθμό που αυτό θα διαρμορφωθεί σε υψηλότερο επίπεδο από εκείνο των ανταγωνιστριών χωρών, όπως συνέβη στο παρελθόν, θα ματαιώσουμε την προσπάθεια για περισσότερες εξαγωγές και υποκατάσταση εισαγωγών.

Η εισοδηματική πολιτική θα πρέπει να συνεχιστεί έτσι ώστε να διατηρηθεί η αντιπληθωριστική φορά. Ο συνδυασμός της εισοδηματικής πολιτικής με τη συναλλαγματική πολιτική θα πρέπει να συνεχιστεί σε τρόπο ώστε να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας στο επίπεδο της 11ης Οκτωβρίου 1985 - ημερομηνία της υποτίμησης κατά 15% - και να δρέψουμε τα οφέλη της μεγαλύτερης ανταγωνιστικότητας, πολλά από τα οποία θα τα προσποριστούμε για πρώτη φορά το 1987. Ισχυρίζονται πολλοί, ότι οι μισθωτοί στη χώρα μας έχουν μικρή συμμετοχή στο κόστος των προϊόντων και στη διαμόρφωση των τιμών, άρα και ο έλεγχος των εισοδημάτων είναι χωρίς έννοια.

Αυτός ο ισχυρισμός είναι συγχρόνως ανακριβής και ελλιπής. Είναι ανακριβής, γιατί, ενώ μεν για μία επιχείρηση το άμεσο εργατικό κόστος μπορεί να είναι ένα σχετικό μικρό ποσοστό του συνόλου, το έμμεσο εργατικό κόστος που ενσωματώνεται στα αγαθά και υπηρεσίες που αγοράζει η επιχείρηση για την παραγωγή της πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη. Η σημασία του εργατικού κόστους γίνεται τότε προφανής.

Είναι ελλιπής, γιατί παραβλέπει ότι άμεσα και άρρηκτα συνδεδεμένη με την εισοδηματική πολιτική είναι η συναλλαγματική πολιτική, η οποία καθορίζει το δραχμικό κόστος των εισαγομένων προϊόντων, καθώς επίσης και η πολιτική για τις τιμές των αγροτικών προϊόντων. Εμμεσα δε, είναι συνδεδεμένες με την εισοδηματική πολιτική και οι τιμές που οι ελεύθεροι επαγγελματίες χρεώνουν για τις υπηρεσίες τους, γιατί φυσικά δεν λειτουργούν στο κενό, στηρίζονται στη ζήτηση που αναπτύσσεται στην υπόλοιπη οικονομία.

Ετσι η εισοδηματική πολιτική είναι στο επίκεντρο ενός αλληλένδετου πλέγματος, που καλύπτει σχεδόν το σύνολο του κόστους της παραγωγής και εξασκεί δεσπόζουσα επιρροή τόσο στις τιμές στην εσωτερική αγορά όσο και στην ανταγωνιστικότητα στη διεθνή αγορά. Έλεγχος του πληθωρισμού είναι ανέφικτος, αν δεν επιδιώξουμε να σπάσουμε τη σπειροειδή σχέση μισθών-τιμών και με την εισοδηματική πολιτική.

(γ) Συναλλαγματική πολιτική. Η συναλλαγματική πολιτική που ακολούθηθηκε από την υποτίμηση τον Οκτώβριο 1985 έχει σχεδόν απόλυτη διαφάνεια και βέβαια είναι διαφανέστερη απ'ότι ήταν σε προηγούμενες εποχές. Σχεδιάστηκε και εφαρμόζεται έτσι ώστε να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας (τουλάχιστον στο επίπεδο που ανακτήθηκε με την υποτίμηση κατά 15% τον Οκτώβριο 1985), και συγχρόνως να είναι συνεπής προς τον ετήσιο στόχο μείωσης του πληθωρισμού. Η ίδια πολιτική θα ακολουθηθεί το 1987. Η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας απαιτεί διολίσθηση της δραχμής για να αντισταθμιστεί η ταχύτερη αύξηση του εργατικού κόστους και των τιμών στην Ελλάδα, σε σύγκριση με τις ανταγωνίστριες χώρες.

(δ) Νομισματική και πιστωτική πολιτική. Η νομισματική πολιτική θα είναι συνεπής προς τους στόχους για τον πληθωρισμό και το ισοζύγιο πληρωμών, συνεπής, για να μην υπονομεύονται οι στόχοι από υπερβάλλουσα ζήτηση που τροφοδοτείται από τραπεζικές πιστώσεις. Η πιστωτική επέκταση δεν θα πρέπει να υπερβεί το 11%.

Οι παραπάνω επιδιώξεις έχουν σχεδιαστεί με βάση ορισμένες υποθέσεις. Θα αναφέρω μόνο μερικές από αυτές :

- (1) η τιμή του πετρελαίου θα είναι κατά μέσο όρο 16 δολάρια ανά βαρέλι CIF,
- (2) η ισοτιμία του δολλαρίου θα διατηρηθεί στα επίπεδα του Νοεμβρίου του 1986, έναντι των άλλων κυρίων νομισμάτων,
- (3) οι αγορές των χωρών στις οποίες εξαγάγουμε θα επεκταθούν κατά 2,5%,
- (4) η μακροπρόθεσμη πληθωριστική επίπτωση από την εφαρμογή του Φ.Π.Α. δεν θα είναι πολύ σημαντική.

Αυτές είναι υποθέσεις για εξελίξεις τις οποίες εμείς ελάχιστα μπορούμε να επηρεάσουμε. Οι υποθέσεις αυτές έγιναν με βάση τις καλύτερες δυνατές πληροφορίες που διαθέτουμε, αλλά, αν αποδειχθούν σημαντικά λανθασμένες, θα κάνουν την επίτευξη των στόχων μας πιο δύσκολη ή πιο εύκολη, ανάλογα με το εάν η απόκλιση των γεγονότων από τις υποθέσεις μας είναι δυσμενής ή ευμενής.

Το τονίζω αυτό, για να γίνει αντιληπτό ένα προφανές αλλά και βασικό σημείο, ότι η πορεία της οικονομίας προς τους καθορισμένους στόχους υπόκειται σε ισχυρές εξωγενείς επιδράσεις. Όταν κρίνει λοιπόν, κανείς τις οικονομικές εξελίξεις, πρέπει να υπολογίζει σωστά το ρόλο των εξωγενών δυνάμεων.

Στη διάρκεια του 1986 έγινε σημαντική προσπάθεια για να προωθηθούν διαρθρωτικές αλλαγές, να εκσυγχρονιστεί ο παραγωγικός μηχανισμός και να υποβοηθηθεί η αναπτυξιακή διαδικασία.

Τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει η οικονομία μας είναι ακόμη σημαντικά (και θα παραμείνουν σημαντικά). Γιατί η κρίση δεν οφείλεται στη συγκυρία. Οφείλεται στη στρεβλή ανάπτυξη δεκαετιών, σε διαρθρωτικές αδυναμίες. Τα προβλήματα όμως, όσο δύσκολα και αν είναι, δεν είναι αξεπέραστα. Μπορούν να λυθούν, αν δουλέψουμε έχοντας γνώση της φύσης και της διάστασής τους, με στόχο την ανάπτυξη, με σύστημα και συνέπεια, χωρίς ταλαντεύσεις και μικροπολιτικούς υπολογισμούς.